

ВЕРА ЗДРАВКОВИЋ
Κουσιος
Историјски музеј Србије

Kenneth Hudson, Ann Nicholls,
MUSEUMS OF EUROPE, THE CAMBRIDGE GUIDE
TO THE MUSEUMS OF EUROPE,
Cambridge University Press, 1991, str. 351

Књига *Музеји Европе* (Кембриџски водич по музејима Европе) јединствени је водич и приручник који детаљно приказује главне националне и регионалне музеје земаља Западне Европе, као и импресиван број колекција од посебног значаја. Обухваћене су и уметничке галерије, трезори катедрала, индустријски, пољопривредни и поморски музеји, као и музеји на отвореном простору. Преко 2000 најбољих европских музеја и галерија одабрано је тако да одражавају историју, културу и амбијент двадесет европских земаља приказаних у књизи. То су Аустрија, Белгија, Велика Британија, Данска, Финска, Француска, Грчка, Холандија, Ирска, Италија, Лихтенштајн, Луксембург, Малта, Монако, Немачка, Норвешка, Португалија, Шпанија, Шведска и Швајцарска.

Први аутор, Кенет Хадсон, је водећи европски музеолог, познат по књигама *Кембриџски водич по музејима Британије и Ирске* и *Најзначајнији музеји* – чувене пионирске историје светских музеја. Кенет Хадсон и други аутор, Ен Николс, управљају институцијом која додељује годишњу награду „Европски музеј године” од 1976. године. За награду се узимају у обзир само напред наведене земље.

Ова богата књига на око 500 страница има око 500 илустрација од којих су 28 у боји. Дато је и 12 мапа, са уцртаним градовима у којима се налазе музеји.

У тексту су коришћени једноставни симболи којима се дају практична обавештења као што су: радно време, обилазак са водичем, наплата улазница или слободан улаз, да ли постоји паркинг, продавни-

ца, кафе или ресторан, простор за пикник, специјалне изложбе, и слично. За сваки музеј, поред назива, дата је тачна адреса и број телефона. Захваљујући симболима било је могуће да се велики број података представи на релативно малом простору.

Ово је до данас први икада написан водич за музеје свих земаља Западне Европе. То је још један начин да се изрази нова тенденција да се о Европи размишља као о целини, а не као о збиру самосталних политичких, економских и културних целина.

Приликом одбира музеја аутори су желели да се усредсреде на локације ван престоница и на музеје који илуструју посебан карактер земље, њену историју и културу, природну околинину, народну радиност и индустрију, живот и рад сликара, научника, државника. Зато уопште и нису описани неки популарни и свима познати музеји.

Књига *Музеји Европе* може да послужи и као водич туристима који желе да обиђу разноврсне музеје, а намењена је и онима који само уживају у читању. Музејском терминологијом речено, књига је уједно и портрет сваке поједине земље и огледало Европе. Свако ко само прелиста *Музеје Европе* схвата да, без обзира на све разлике, Европу одликује скуп јединствених вредности и традиција, који је одвајају од осталих континената. То је и образложење за груписање европских музеја – аутори су желели да покажу шта то европске земље имају заједничко у култури и историји и, у исто време, да илуструју како оне чувају свој национални идентитет.

По речима аутора, музеји откривају кости, крв и приоритете сваке нације. Није случајно то што Француска има толико музеја посвећених писцима, генералима и политичарима, Италија жели да ода част сликарима и музичарима, а већина музеја у Грчкој посвећена је, на овај или онај начин, археологији. И баш због тога што у Италији има још много интересантних ствари поред уметности и музике, и зато што све што је вредно у Грчкој не потиче са археолошких налазишта, већ те земље имају још много других интересантних тема, аутори су се посебно трудили да прикажу и оне музеје који се баве другим аспектима националног карактера и културе. Посебно је истакнуто ако музеј има интересантну историју, или ако је зграда по нечему необична.

У свакој земљи постоји по неколико музеја за које се каже да их посетиоци морају видети бар један пут у животу. На пример, Британски музеј у Лондону, Лувр у Паризу, Уфици у Фиренци, Прадо у Мадриду.

Књига је намењена првенствено страним посетиоцима – Британцима у Шпанији или Швеђанима у Грчкој. Читаоце ће понекад можда изненадити и збунити чињеница да се у овој књизи не налази неки њихов омиљени музеј. Аутори то објашњавају превеликим бројем музеја у тим земљама – у књигу је ушао тек сваки седми музеј, а сваки од 2000 приказаних музеја морао је да се избори за место у књизи. Тако су изостављени многи локални музеји опште природе, без неке значајније специфичности. Изостављен је и велики број музеја који су ређе отворени за посетиоце. Нису приказани само велики музеји. Напротив, многи представљени музеји, па чак и неки од најбољих, су мали, не запошљавају више од десетак људи.

Музеји су приказани по земљама и градовима, а градови, као и музеји по градовима, изнети су абecedним редом.

Крајњак приказ описаних музеја

Аустрија – 82 музеја, Беч – 21

Највећи број музеја посвећен је композиторима: Бетовену, Брукнеру, Груберу, Лехару, Хајдну, Волфу, Листу, Шуберту и посебно у родним местима Хајдна и Моцарта, као и Хајднова кућа и Моцартова кућа у Бечу. Сликара Оскар Кокошка има свој музеј, као и неколико писаца и државника. Постоји више музеја при самостанима, дворцима и палатама, музеј фотографије, аутомобила, транспорта, ловства, рударства, производње пушака и оружја, пловидбе Дунавом, праисторијски, војноисторијски, музеј историје уметности, примењене уметности, археологије и нумизматике.

Белгија – 68 музеја

Белгија има музеј керамике, хмеља, пиварства, шумарства, железнице, ватреног оружја, фолклора, ковачница, високих пећи и топионица гвожђа, поморства, рибарства, акваријум Северног мора, текстила, лана и ланеног платна, таписерије, костима и чипке, карневала и маски, папира, штампарства, антиквитета, технолошки, природњачки, фламанске културе, уметности, историје и археологије, Велингтонов музеј – крчма где је одседао пре и после битке на Ватерлоу, више музеја посвећених сликарству и уметности, на пример Рубенсова кућа у Антверпену.

Британија – 375 музеја, Лондон – 42

Поред великог броја уметничких галерија и градских музеја, многи градови имају музеј антиквитета, научни, позоришни, војни, јеврејски, индустријски, раднички, трезоре цркава и збирке по дворцима и палатама. Највише су заступљени поморство, рибарство и индустрија. Такође постоје музеји пива, млекара, млинова, железница, рударски, топљења олова, кочија, коњских трка, тениса, војних тенкова, краљевских подморница, лондонских таксија, мотоцикала, чамаца, соли, сеоског живота. Свој музеј има виски, јабуковача, Веџвуд порцелан, костим, текстил, свила, вунарска индустрија, оловке, играчке, римска купатила, трансспорт, фотографија, филм и ТВ, енглеске банке.

Издвојићемо и следеће познате личности које имају свој музеј: Џејн Остин, Д. Х. Лоренс, сестре Бронте, Роберт Бернс, Томас Харди, Капетан Кук, Карлајл Колериџ, Кромвел, Давид Ливингстон, Милтон, Дарвин, Дикенс, Др. Џонсон, Шекспир, Флоренс Најтингејл, Џон Весли, Фарадеј, Бернард Шо.

Данска – 66 музеја

Са списка 66 музеја у Данској издвајамо: дански пољопривредни, позоришни, поморски, викиншких бродова, светионика и луке, железнички, шумарства и ловства, Калсбершког пива. Један „Музеј на отвореном” састоји се из сеоских кућа, млинова и млекаре, расадника и пилане, а други такав музеј у близини Копенхагена чине куће из XVIII века са традиционалним намештајем, уређајима и алатом. Има неколико историјских музеја по градовима и самостанима, музеј слободе, национални, праисторијски, неколико музеја приказује данску историју из периода Викинга. Поред музеја модерне уметности, графичке уметности, неки музеји посвећени су данским великанима (на пример Кристијан Андерсен).

Финска – 54 музеја, Хелсинки – 13

У Финској постоји биолошки, технолошки, железнички, позоришни, историје финске фотографије, музеј спорта на Олимпијском стадиону, музеј индустријализације и индустријских радника, ножева и текстила, војни, фински поморски у Хелсинкију, поморски и астрономски, Сибелиусова кућа у родном месту и кућа где је живео, алко-шоп посвећен продаји алкохола кроз векове, музеј уметности, примењених умености, финске архитектуре, стакла.

Француска – 365 музеја, Париз – 24

Француска има велики број музеја од модерне и савремене уметности, декоративних уметности, народне уметности и традиције до средњовековне скулптуре и археологије, као и бројне музеје посвећене француској историји, покрету отпора и слободи. Поменимо музеј опере и музеј француске комедије, дворце, замкове, самостане и катедрале. Затим музеји фармације, папира, поште, таписерије, тапета, ткања, свиле, шешира, звона, балона, стакла, керамике, чамаца, невеста, Легије странаца, жандармерије, јабуке и крушке, винове лозе, јабуковаче, вина, бургундца, коњака, парфема и ликера, кулинарске уметности, острига, дувана, коња, рударства, гвожђа, мермера, мора, проласка времена, светионика, поморства, римских докова.

Бар по један музеј посвећен је француским великанима као што су: Балзак, Берлиоз, Брај, Буден, Декарт, Делакроа, Доде, Енгр, Де Гол, Гранет, Флобер, Ла Фонтен, Фрагонар, Анатоли Франс, Иго, Клемансо, Жан Кокто, Ле Корбизје, Корнеј, Курбе, Ламартин, Лоти, Тулуз Лотрек, Клод Моне, Пастер, Едит Пиаф, Писаро, Марсел Пруст, Рамбо, Морис Равел, Реноар, Ришеље, Роден, Ростан, Жан Жак Русо, Жорж Санд, Сезан, Шагал, Зола, Жил Верн.

Грчка – 43 музеја, Атина – 14

Описано је 14 археолошких музеја у разним градовима, затим у Атини национални археолошки, национални историјски, града Атине, атинска Агора, византијски, нумизматички, природно-историјски. У Пиреју је поморски музеј. Два музеја су посвећена сеоском животу, фолклору, у Солуну македонској фолклорној уметности.

Холандија – 105 музеја

У Холандији приказани су музеји: поморски, рударски, електричних трамваја, дрвених клопци, рукописа, минералологије и геологије, прављења сира, музеј холандских сирева, холандске ношње, холандског текстила, холандске железнице, рибарства, пољопривредне технологије, расадника, римских купатила, поморске археологије, војне авијације, одбрамбених насипа, кућа Ане Франк, као и музеји Франса Халса и Рембранта.

Ирска – 37 музеја, Даблин – 8

Национална галерија, Национални музеј Ирске, Национални музеј поморства, Национални музеј транспорта, Музеј ирских Јевреја, пољо-

привредни музеј, ирски музеј коња. Своје музеје имају Џејмс Џојс и Јејтс, као и неколико познатих ирских патриота.

Италија – 200 музеја, Рим – 11

Приказани су музеји средњег века и ренесансе, астрономије, сеоског живота, мермера и стакла, керамикс, намештаја, кишобрана и сунцобрана, бродова и морнарице, мора, сребра, минерала, историје, науке, коњице, вина, тестенина, карабињсра, фресака, поште и међународног Црвеног крста.

Своје музеје имају Белини, Манџони, Микеланђело, Пирандело, Подести, Пучини, Росини, Страдивариус, Тосканини, Да Винчи.

Лихтенштајн – 4 музеја

Државна уметничка галерија, Музеј Лихтенштајна, Музеј поште и Валзеријански музеј.

Луксембург – 2 музеја

Музеј Луксембурга и Музеј вина.

Малта – 4 музеја

Национални музеј лепих уметности, Национални музеј Малте, Музеј катедрале св. Џона, Поморски музеј.

Монако – 3 музеја

Музеј историје Монака, Принцезина палата и Океанографски музеј.

Западна Немачка – 370 музеја

Поред уобичајених наслова градских музеја и галерија, има музеја посвећених историји од праисторије и Музеја оданих супруга из Ваинсбурга до Музеја концентрационог логора Дахау. Има више музеја немачке етнологије, немачке пољопривреде, немачког поморства, рударства, итд, али и пива, соли, сланих извора, немачких бања, немачког хлеба, немачких пастира, вина, мозел вина, прављења сира, дувана, звона, шешира, лутака, грнчарије, стакла, вештица, транспорта, цепелина, немачких парних локомотива, BMW, Сименс, немачких бицикала, фолксвагена, адидас патика, мајсен порцелана, коже и ципела, локота и брава, петролеја, микроскопа, коња, касапског заната, немачких књига куvara, украсног кованог гвожђа, немачких карневала, труба, бајки.

Немачки великани који имају своје музеје су канцелар Аденауер, Бетовен, Бизмарк, Брехт, Брамс, Дирер, Енгелс, Ернст, Гете, браћа Грим, Гутенберг, Хајне, Хофман, Кеплер, Маркс, Офенбах, Рентген, Шилер, Ханс Тома, Вагнер, али и Фауст и барон Минхаузен.

Норвешка – 78 музеја, Осло – 14

У Ослу је Национална галерија, Музеј примењене уметности, норвешког фолклора, Норвешки поморски, Музеј универзитета и националних антиквитета, Музеј и парк скулптора Вигеланда, итд. Описани су, између осталих, и музеји норвешког отпора, норвешког фолклора, викиншких бродова, индустријских радника, топљења бакра, бродова поларне експедиције, скија, кобалта, норвешке железнице, морнарице, поморски, индустријски, шумарски, позоришни, рударски, Мункова кућа, Ибзенова кућа, акваријум у Бергену.

Португалија – 42 музеја, Лисабон – 12

У Лисабону – Музеј уметности, Музеј археологије и етнологије, Музеј савремене уметности, Музеј костима, декоративних плочица, Национални пантеон, поморски, позоришни, Васко да Гама акваријум. У другим местима налазе се музеј периода романтизма, пољопривредни, сеоски, поморски, керамике, музеји палата, двораца и самостана.

Шпанија – 77 музеја, Мадрид – 10

Музеј Мадрида, Музеј армије, Музеј морнарице, декоративних уметности, народних уметности, Национални етнолошки музеј, Палата Ел Прадо, Музеј Прадо, кућа Гоје, Лопе де Вега. Описано је још неколико етнолошких музеја, народне уметности, лепих уметности, поморски, затим керамике, костима, музеј Пикаса, Дали театар музеј у Фигерасу, Гојино родно место, кућа Мануела де Фаље, кућа Мурила, кућа Сервантеса, музеј Ел Грека у Толеду, фондација Мироа у Барселони, археолошки музеј у Гранади, музеј периода романтизма, текстила, уметности фламенка, краљевска палата, музеј лова, музеји самостана и катедрала.

Шведска – 76 музеја, Стокхолм – 9

У Шведској су описани музеји поморске историје, средњовековног Стокхолма, Национални музеј антиквитета, Нордијски музеј, Музеј града Стокхолма, вина и алкохола, Скансен – најстарији музеј на отвореном на свету, Музеј будућности, Музеј школе, Музеј рудника бакра, ру-

дарски, железнице, шумарства, Историјски музеј у Готенбергу, музеј морнарице, поморски музеј и акваријум, војни, војне авијације, пољопривредни, технички, бојаџијски, сеоског живота, историје позоришта, керамике, шибица, кућа Карла Ларсона, кућа Линеуса у Упсали.

Швајцарска – 67 музеја

У Цириху су Швајцарски национални музеј, Кућа уметности и Алпски музеј. У Женеви Музеј уметности и историје, Кућа Тавел – најстарија приватна кућа у Женеви, музеји Жан Жак Русоа и Волтера. Описани су музеји швајцарских млекара, сатова и сајија, вина, пољопривреде, дрвета, историјски музеји у Базелу, Луцерну и Сент Галену, римски, швајцарски јеврејски музеј, кућа Алберта Ајнштајна, музеј Виљема Тела, Јохане Шпири, швајцарски алпски, поштански, војне авијације, гвожђа, текстила, Кућа пшенице и хлеба.

На крају књиге налазе се **Предметни индекс, Индекс имена личности и Индекс назива музеја.**

Интересантно је да је у предметном индексу најчешће поменута одредница археологија – 372 пута и то: римска археологија 114 пута, праисторијска археологија 83 пута, грчка – 20, хеленска – 2, средњовековна – 27, келтска – 11 пута, затим пољопривреда, ратарство и пољопривредни уређаји – 243 пута, намештај – 157 пута, костим – 145, занати – 108, порцелан – 105, грнчарство – 104, поморска историја – 95, сребро – 78, текстил – 73, рибарство – 67, архитектура – 57, војна историја – 45, униформе – 37 пута.

По један пут се, између осталог, помињу Адидас патике, авионска пошта, алабастер, амфоре, анатомски модели, атласи, аутобуси, барут, бербери, библије, бочице за храњење беба, бренди, бубњевци, циркуси, ћилибар, честитке, чешљевци, дугмад, цин, цинови, фонтане, галије, гондоле, кабриолети, кекс, коњица, крзно, куварске књиге, кваке, Легија странаца, меце, мед, мердевине, напади из ваздуха, противавионски топови, перике, посмртне маске, патуљци, рукопис, сламнати шешири, венчанице, вермут, змајеви, зубари, жандармерија.

Само шест градова има свој историјски музеј и то: Франкфурт на Мајни (Н), Готенберг (Шв), Хановер (Н), Карлсруе (Н), Лахти (Фи) и Сент

Гален (Швајц). Атина (Гр) има свој **Национални историјски музеј**. Приказано је пет **природно-историјских музеја** и то: Дортмунд (Н), Ла Рошел (Фр), Лондон (ВБ), Марсеј (Фр), Констанс (Н), затим један музеј историје и археологије (Турне, Белгија), два музеја историје и уметности, Луксембург и Месолонги (Гр), један музеј историје и фолклора у Миндену (Н), пет музеја уметности и историје – Фрајбург (Н), Женева (Швајц), Меудон (Фр), Неушател (Швајц), Сент-Дениз (Фр), Јеврејски историјски музеј (Амстердам), Музеј уметности и регионалне историје (Амијен, Фр.), Музеј војне историје – Беч, Музеј поморске историје – Венеција (И).

Књига *Музеји Европе* (на енглеском језику) први је икада написан водич по музејима Западне Европе. Аутори књиге, као руководиоци комисије за доделу награде „Европски музеј године”, обишли су 15.000 европских музеја, тако да се може тврдити да су свакако међу најбољим познаваоцима музеја Европе. Имајући то у виду, можемо веровати у њихов избор 2000 музеја који су представљени у овој књизи. Планови аутора су да прошире своја истраживања на целу Европу и да у следећем издању обухвате и земље Централне и Источне Европе (у овој књизи није представљена ни бивша Источна Немачка).

У нашој земљи, на жалост, не постоји слична литература. Свакако није несавладиви задатак да се обезбеди тачан списак музеја по градовима и да се заједничким напорима свих музеолога, помоћу одговарајуће анкете, прикупе подаци о свим нашим музејима. За почетак била би довољна једна, макар и скромна књижица без илустрација. Потребно је да се заинтересују туристи и пословни људи, школе и породице, да се привуку да више посећују музеје. Људи обично знају само оно што нуди њихово насеље, потребно је да знају и шта нуде суседни градови.